HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בלחי וקוקרי: מציאת חרש שוטה וכו'(א) ר' יוסי אומר גזל גמור: [ב]אמר רב חסדא גזל גמור מדבריהם למאי נפקא מינה [א]להוציאו בדיינין: עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו וכו': [ג]תנא(ג) אם ליקט ונתן ביד ה"ז גזל גמור רב כהנא הוה קאזיל להוצל חזייה לההוא גברא דהוה שדי אופיי וקא נתרן תמרי אזל קא מנקיט ואכיל א"ל חזי מר דבידאי שדיתינהו א"ל מאתריה דר' יאשיה אתה קרי עליה [1]וצדיק יסוד עולם: אין ממחין ביד עניי נכרים בלקט בשכחה ובפאה מפני דרכי שלום: ת"ר (ד)[ג]מפרנסים עניי נכרים (ה)עם עניי ישראל [ד]ומבקרין חולי נכרים עם חולי ישראל [ה]וקוברין מתי נכרים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום:

מתני' (ו)משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה וריחים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה [ז]אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת ° וטוחנת ומרקדת עמה אבל משתטיל את המים לא תגע עמה לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום (ז)[ח]ומחזיקין ידי נכרים בשביעית ° אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום:

גמ' מאי שנא רישא ומ"ש סיפא אמר אביי (ח)רוב עמי הארץ מעשרין הן רבא אמר הכא בעם הארץ דר"מ וטומאה וטהרה דרבנן דתניא (ט)איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חוליו בטהרה דברי ר"מ וחכ"א כל שאינו מעשר פירותיו והא מדקתני סיפא משתטיל את המים לא תגע עמה מכלל דרישא לאו בטומאה וטהרה עסקינן רישא וסיפא בטומאה וטהרה ורישא בטומאת חולין וסיפא בטומאת חלה ורמינהו

טוחנין

כ"ע לא פליגי. דכיון דיש להם תוך קנה לו כליו והוי גזל גמור: **לחי.** חכה אי"ם בלע"ז: **קוקרי.** שאר מצודות ומכמורים שנותנים חוט ארוך בנהר וחורזין בו מחטים על פני כולה: **מדבריהם.** אפי' לר' יוסי לאו גזל דאורייתא הוא: **נפקא מינה.** מדר' יוסי: **להוציאו בדיינים.** דלרבנן לא נפיק בדיינים. ומיהו לר' יוסי גזל מעליא לא הוי ליפסל לעדות ולעבור עליו בלאו: **אם ליקט ונתן.** על גבי קרקע ביד הואיל ומטו לידיה גזל גמור הוא: **אופיי.** מקלות: רבי יאשיה מן הוצל הוה: **מאתריה דר' יאשיה אתה.** לפיכך אתה בקי בדינין לפי שהוא דורש לרבים ומודיען: **עם מתי ישראל.** לא בקברי ישראל אלא מתעסקין בהם אם מצאום הרוגים עם ישראל: **מתני' על השביעית.** לשמור פירות שביעית ולהכניסם מן הביעור ואילך: **לא תבור ולא תטחון עמה.** לסייעה מפני שאסור לסייע בידים ידי עוברי עבירה בשעת העבירה: **ובוררת וטוחנת כו'.** בגמרא פריך אמאי הרי חשודה על המעשרות: **בזמן שהיא טמאה כו'** לא גרסינן. ובברייתא גרסינן לה בגמ'(י): **אבל משתטיל את המים לא תגע.** לפי שמשגלגלה הוטבלה לחלה(יא) וקא מיטמאה מחמת כלים טמאים וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרום טומאה לחלה: **וכולן לא אמרו.** שהתירו להשאילם כלים ולסייעם בלא שעת עבירה עצמה אלא מפני דרכי שלום: **ומחזיקין ידי נכרים.** (יב)הכא משמע מסייעין ממש: **ושואלין בשלומם.** כל הימים ואע"פ שמטיל על הנכרי שם שמים שהשלום שמו של הקב"ה: **גמ' מאי שנא רישא.** דקתני לא תבור שמסייעת ידי עוברי עבירה שביעית: **ומאי שנא סיפא.** דקתני ובוררת וטוחנת והלא מסייעת ידי עוברי עבירה טבל: **רוב עמי הארץ מעשרין הן.** הלכך חששא דרבנן בעלמא הוא ומפני דרכי שלום מותר לסייען אבל חשודה על השביעית משמע דמוחזק לן בה שחשודה: **רבא אמר.** לעולם כמחלה על מחלה (דמי) מספקינן(יג) להו ואסור לסייען הואיל ועבירה דאורייתא היא ומתני' במוחזק לעשר קאמר ועם הארץ דר"מ הוא שחשוד לאכול פירות בטומאה והך טומאה וטהרה דחולין דרבנן היא דתורה לא הזהירה לאכול בטהרה אלא תרומה וקדשים בלבד הלכך לאו איסורא דאורייתא היא ומפני דרכי שלום מותר לסייען: **והא מדקתני סיפא כו'.** ס"ל להאי דפריך דטעם דמשתטיל את המים אסור משום דהוכשרו עכשיו הוא ועד עכשיו לא הוכשרו: **מכלל דרישא לאו בטומאה וטהרה.** שיהא שום נדנוד עבירה דטומאה דהא לא הוכשרו ואי בנאמן על המעשרות קמיירי אמאי קתני וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום: **רישא וסיפא בטומאה וטהרה.** ובפירות מוכשרין ורישא כל זמן שלא גילגלה אינה אלא טומאת חולין דרבנן ולא גזור בה משום מסייע במקום דרכי שלום ובלבד שלא תאכל: **וסיפא בטומאת חלה.** דאורייתא שאסור לטמאה ביד דכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומותי עביד לה שימור(יד):

ליקט ° ונתן ביד ה"ז גזל גמור. נראה דאצטריך לאשמועינן בתלשן בידו ומפילן אע"פ שלא נתעכבו בידו ולא אחז בהן[א] אלא להפילם: **שדי אופיי מדקלא.** פירש בקונטרס אופיי מקלות וקשה דרב כהנא היכי הוה מנקיט ואכיל ומי לא הוה חייש לדרכי שלום ונראה כרבינו חננאל שפירש אופיי חריות של דקל הוה שדי מן הדקל ונתרי תמרי ורב כהנא היה סבור שלא היה חושש מן הפירות אלא מן החריות ואמר לו אנא בידאי שדיתינהו[ב] וגזל נמי איכא: **משאלת** אשה לחברתה כו'. בסיפא מפרש(טו) דקתני מתני' מפני דרכי שלום וקשה לר"ת[ג] ותיפוק ליה דהוה שרי משום דאיכא למיתלי בתבואה של היתר כדאשכחן במסכת שביעית בפ"ה (מ"ח) ב"ש אומרים לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכול לשוחטה עוד תנן התם (גז"ש מ"ו) אלו כלים שאין האומן רשאי למוכרם בשביעית מחרישה וכלי העול כו' זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאיסור ולהיתר מותר וליכא למימר דהתם נמי לא שרי אלא מפני דרכי שלום דבמכר לא שייך דרכי שלום[ד] ועוד דקא דייק בפ"ק דמסכת ע"ז (דף טו:) מינה מבית הלל דשרי למכור פרה לעובד כוכבים דאימר לשחיטה זבנה ואפילו שייך דרכי שלום במוכר לישראל משום דנראה כחושדו כשאינו רוצה למכור לו במוכר לעובד כוכבים לא שייך כלל דרכי שלום ועוד דעל כרחך התם לאו משום דרכי שלום הוא מדלא תני להו הכא ואומר ר"ת דהכא בידוע שאין לה אלא פירות שביעית הלכך אי לאו משום דרכי שלום הוה אסור ובמכר דלא שייך דרכי שלום אסור היכא דליכא למיתלי וכן משמע בירושלמי(טז) דקאמר אני אומר נפה לספור בה מעו' כברה לכבר בו חול ריחים לטחון בו סמנין תנור לטמון בו אונין של פשתן משמע דמיירי דאין(יז) לו תבואה של היתר למיתלי בה וההיא דירושלמי לא הוה תלייה גמורה כפרה לשחיטה דא"כ בלא דרכי שלום נמי הוה שרי כמו במוכר[ה] וא"ת לפירוש ר"ת מאי פריך בגמ' מ"ש רישא ומ"ש סיפא כיון דבודאי בפירות שביעית איירי וי"ל דקסבר הש"ס דאחמור רבנן בתבואת החשודים כאילו הוא בודאי טבל דאוקמיה אחזקה: **ריחים** ותנור. ובאשת עם הארץ לא תנא תנור וריחים[ו] משום דתנא נפה וכברה והוא הדין ריחים ותנור דיגיד עליו ריעו א"נ משום דתנור[ז] אין דרך להשאילו דמיטמא וטעון שבירה ואיידי דלא תנא תנור לא תנא ריחים אבל בחשודה אשביעית לא מטמא דלא חשודה אטומאה ומיהו קשה דבפרק עד כמה (בכורות דף ל.) תנן החשוד על זה ועל זה פירוש אשביעית ואמעשרות חשוד על הטהרות ושמא התם בטומאת פירות[ח] אבל אטומאת הגוף לא חשוד: **רבא** אמר בע"ה כו'. אביי מיקל טפי לסייע במעשר[ט] מבטומאה וטהרה דרבנן[י] כדמוכח בסמוך ורבא איפכא ורבא נמי אית ליה רוב עמי הארץ מעשרין הן והקילו בדמאי בפרק אע"פ (כתובות דף נו:) ובפרק במה מדליקין (שבת דף כג.)[יא] אבל סבר הכא אע"ג דרוב עמי הארץ מעשרין הן מ"מ איסור דמאי איכא ואסור לסייעם ואביי בפ"ק דשבת (דף יג.) גבי לא יאכל זב פרוש עם זב ע"ה חייש טפי שמא יאכילנו דברים שאינן מתוקנים אע"ג דרוב מעשרין ורבא לא חייש: **איזהו** ע"ה כל שאינו אוכל כו'. [יב]בע"ז בתוספתא (פ"ג) מיתניא לענין שנותנים לע"ה בנות חבירים גדולות ופוסקין עמו שלא תעשה על גביו טהרות ורשב"ג אומר אינו צריך לפסוק וקתני בתריה איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חוליו בטהרה דברי ר"מ דכיון דמעשר אין להחמיר עליו שלא להשיאו בת חבר וחכמים שרו אפילו אינו מעשר ותנהוג תחתיו דברי חברות ואם תאמר בפרק היה נוטל (סוטה דף כב.) קאמר ר"מ איזהו ע"ה כל שאינו קורא ק"ש ערבית ושחרית בברכותיה וחכ"א כל שאינו מניח תפילין בן עזאי אומר כל שאין לו ציצית ונראה דהתם אתי לפרושי איזהו ע"ה שאין מזמנין עליו כדאמרינן בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז:) ושאין מכריזין על אבדתו כדאמרינן בפ' אלו עוברין (פסחים דף מט:): **רישא** טומאת חולין וסיפא טומאת חלה. ואם תאמר משום חלה ליתסרו משעת ברירה טחינה והרקדה כדאשכחן בעבודה זרה פרק ר' ישמעאל (דף נו.) דאין בוצרים עם ישראל העושה פירותיו בטומאה אע"ג[יג] דשרי התם עם עובד כוכבים אסור משום דטבלא לתרומה[יד] אע"ג דעד שירד לבור או יקפה לא נגמרה מלאכתו

פי' מתעסקין בקבורתם לא שיקברום ביחד: **מתני'** משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה רחיים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה בזמן שהיא טמאה אבל לא בזמן שהיא טהורה אבל משתטיל את המים לא תגע עמה לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום: ומחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום. פי' אשה החשודה על השביעית לזרוע ולאכול מה שזרעו בשביעית ולשמור את הפירות והפירות שנזרעו או שנטעו בשביעית הם אסורים באכילה. אבל לא תבור ולא תטחן עמה שאסור לסייע עוברי עבירה בידים. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ פי' סתם עם הארץ חשוד על המעשרות אבל לא על השביעית ומ"ה תנא ברישא החשודה על השביעית דמסתמא אין עם הארץ חשוד על השביעית עד שיוחזק לכך ולא אמרי' מגו דחשוד על המעשרות חשוד נמי על השביעית כדתנן בבכורות (דף ל.) בפ' עד כמה החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית. ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה. מ"ש רישא ומ"ש סיפא פי' הרי גם איסור טבל הוא מדאורייתא כמו איסור השביעית. אמר אביי רוב עמי הארץ מעשרין הן ומפני זה לא החמירו חכמים במעשרות כאשר החמירו בחשוד על השביעית שהוחזק להיות חשוד בה. אבל עם הארץ לא הוחזק חשוד על המעשרות אלא מסתמא חשדינן להו וכיון דרובם מעשרין הקלו בהן חכמים אבל משתטיל מים בעיסה לא תגע עמה מפני שכבר הוטבלה העיסה לחלה ואסור לגרום טומאה לחלה לפי שאין מסייעין ידי עוברי עבירה: סליק פירקא

עין משפט נר מצוה

קטו א מיי' פ"א מהל' גזילה הל"ג סמג עשין עג טוש"ע חו"מ סי' שע סעי' ה:
ב [מיי' פ"ו מהל' גזלה הלכה טו]:
קטז ג מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל"ז ומיי' פ"י מהל' ע"ז הל"ה ופ"י מהל' מלכים הלי"ב סמג לאוין סח [טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' יב וסי' רנא סעי' א בהג"ה]:
קיז ד מיי' פ"י מהל' מלכים שם ופי"ד מהל' אבל הלי"ב סמג עשין כ טוש"ע יו"ד סי' שלה סעי' ט:
קיח ה מיי' וסמ"ג שם טוש"ע יו"ד סי' שסז סעי' א:
קיט ו מיי' פ"ח מהל' שמטה ויובל הל"ז סמג עשין קסח:
קכ ז מיי' פ"ח מהל' בכורים הלי"ג:
קכא ח מיי' פ"ח מהל' שמיטה ויובל הל"ח סמג עשין סח:

◆

פסקי רי"ד

בהן גזל וקנאתם בעל המצודה ור' יוסי אומר גזל גמור יש בהן ואוזלי ואוהרי כ"ע לא פליגי כי פליגי בלוחי וקוקרי. פי' אוזלי ואוהרי הן מצודות שיש להן תוך והלכך מודה ת"ק דקנה כליו שכל שבכליו של אדם קונה לו וגזל גמור הוא אבל לוחי וקוקרי הם מצודות שאין להן תוך שאין לומר שם כליו קנה: מציאת חרש שוטה וקטן וכו'. פי' מדאורייתא אע"פ שהגביהו המציאה אין בהן דעת לקנות וכל הקודם וטורף מידם זכה אבל מפני דרכי שלום דלא ליתו לאינצויי עם קרוביהם אמרו חכמים שיהא גזל בידו. ר' יוסי אומר גזל גמור אמר רב חסדא גזל גמור מדבריהם פי' מדאורייתא לא הוי גזל אלא מדבריהם למאי נפקא מינה להוציאו בדיינין [פי'] כיון דמדבריהם הוא מאי נפקא מינה לקרותו גזל גמור ואהדר להוציאו בדיינין דת"ק דקרי ליה גזל זהו לכתחלה שאסור ליקח מהן אבל אם עבר ולקח ותובעו בדין אין כח בדיינים להוציאו מידו ור' יוסי דקרי ליה גזל גמור מוציאין בדיינים מידו ואין הלכה כר' יוסי אלא כת"ק דאע"ג דאמרי' ר' יוסי נמוקו עמו הני מילי בשחולק עם יחיד אבל עם רבים לא: עני המנקף וכו'. פי' עומד בראש הזית וחובט הזית והזיתים של פאה שהניח שם בעל הבית והזיתים נופלים לארץ מן התורה אין בהן גזל לפי שעדיין לא באו בידו אלא מפני דרכי שלום: תאנא אם לקט ונתן בידו הרי זה גזל פי' אם לקט הזיתים בידו והשליכם לארץ זהו גזל גמור שכבר קנאם בידו. אין ממחין ביד עניי גוים וכו'. ת"ר מפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום ומבקרים חולי עובדי כוכבים עם חולי ישראל מפני דרכי שלום וקוברין מתי עובדי כוכבים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום.

מסורת הש"ס

א) מהר"ם שיף. וכרש"ש מגיה. בספיה מפרש דכולה מתניתין, ב) שבועות מח. ב"מ יב., ג) [ע' תוספתא פ"ג סוף ע"ז], ד) [תוספתא פ"ג ע"ש], ה) [ע' תוס' ע"ז דף כ. ד"ה ר"ין], ו) שביעית פ"ה מ"ט כל משנה זו, ז) ג"ז שם ובפ"ד מ"ג, ח) שם יב. כג. [ביצה לה: מנחות לא.], ט) ברכות מז: [תוספתא דע"ז פ"ג סוטה כב. ע"ש ל"ען], יא) [חולין ד. ע"ב], יב) ל"ל השתא, יג) [ע' רש"ש], יד) [בכורות לד.], טו) דתקנו מפני כו' כל"ל מהר"ם שיף, וכרש"ש מגיה בספיה מפרש דכולא מתניתין, טז) [דפרקין ה"ין], יז) [נראה שצ"ל לה],

◆

תורה אור השלם

1. כַּעֲבֹר סוּפָה וְאֵין רָשָׁע וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם: משלי י כה

◆

גליון הש"ס

מתני' וטוחנת. ע' כתובות ד' נט ע"ב תוס' ד"ה טוחנת: שם אבל לא ידי ישראל. ע' מג"א סי' שמו ס"ק ד: תוס' ד"ה ליקט ונתן. ע' ב"ב ד' ע"ב נד ע"ב תד"ה אדעתא.

◆

לעזי רש"י

אי"ם. חכה (ליתר דיוק: הקרס שבקצה החכה).

◆

מוסף רש"י

גזל גמור מדבריהם. מפני דרכי שלום (ב"מ יב.). למאי נפקא מינה. מדר' יוסי, דהא אמר לאשמעינן דהחמירו חכמים שתקנתן כגזל גמור להוציאו בדיינין (שם). איזהו עם הארץ. מדברי חכמים כל מקום (ברכות מז:).

◆

מוסף תוספות

א. במתכוין לזכות בהן. רשב"א. ב. כלומר כיונתי גם אל הפירות. תוס' הרא"ש. ג. ל"ל מפני דרכי שלום. שם. ד. [ד]אין בה איבה, שאין אדם עשוי למכור כליו. מאירי. ה. [ד]שרינן אע"ג דלית דרכי שלום, ובהליה אין לחלק בין מכר לשאלה. תוס' הרא"ש. ו. [ו]ע"כ ריחים שרי, דאפי' לטחון עמה שרינן, ור"ל. שם. ז. של חרס. שם. ח. שאין אוכלין על גביו טהרות. שם. ט. [ו]לא חייש אע"ג דאיכא איסור תורה. ריטב"א. י. כיון דאיכא ודאי איסור טומאה. שם. יא. גבי דמאי מפרישין אותו ותרומה, ומשני אביי ודאי דברים בעי ברכה, ורבא משני בדמאי הקילו. תוס' הרא"ש. יב. קשה, ר"מ ורבנן בהי תנאי דאיכא קיימי דקאמרי איזהו ע"ה, אי אמרינן קיימי א"כ אכתי קשיא לרבנן דאמרי כל שאינו מעשר פירותיו דמ"ש רישא ומ"ש סיפא. ונראה. שם. יג. דס"ל מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י דבקדקי סיפא. שם. יד. שצפין החרצנים על היין כשהוא נח בבור. רש"י ע"ז נו.